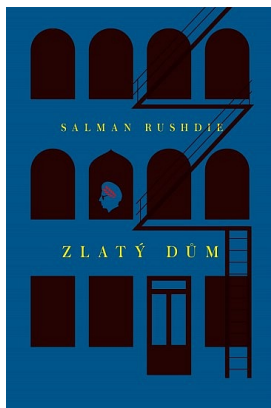

Rushdieho Zlatý dům jako splasklá bublina vlastní nadutosti

Třináctý román Salmana Rushdieho *Zlatý dům* potvrzuje, že není všechno zlato, co se třpytí. Kvalita, jíž autor vládne, je tu tentokrát v zajetí pamfletu, v němž literaturu porazil život.

Salman Rushdie: Zlatý dům

Paseka

2018

Překlad: David Petrů

Indicko-britský autor Salman Rushdie (*1947), který se do povědomí českých čtenářů dostal svými romány, z nichž nejznámějšími zůstávají *D?ti p?Inoci* (1981, český 1995, 2009 a 2012) a *Satanské verše* (1988, český 1994 a 2015), se tentokrát pustil na tenký led první aktuality. Je tak prvním autorem, který se zabýval Donaldem Trumpem. Ano, tím americkým prezidentem, který v době, kdy o něm vyšel Rushdieho román, vládl sotva osm měsíců. Proč ten spoch?

Český čtenář má možnost vidět to trochu z odstupu. Základní parametry tématu se ovšem nemění ani dnes, snad jen, že přibýlo více grotesknosti.

Povrchní publicista v bájných civilizačních hávech

Salman Rushdie, jenž disponuje širokým referenčním rejstříkem a nelze mu upřít rozhled i mimořádná historická srovnání, se tentokrát dostal na scestí povrchní publicistiky, byť ji dokázal rámovat obvyklými kulturně-historickými vhledy a doplnit bájnými postavami řecké, indické, ale i slovanské (ruské) civilizace.

Zlatý dům je nejen místo, ale také kulturní odkaz na období vlády římských císařů – zejména julsko-klaudivské dynastie – jakýsi kontrast k Rushdieho oblíbeným soukmenovcům v Indii nebo Pákistánu. Chcete-li, můžete za ním vidět i slavné hororové dílo Edgara Allana Poea *Zkáza domu Usher*.

V první části novely p?ijíždí do New Yorku jistý Nero Golden, jehož synové mají rovněž jména nesoucí kulturní-historické reference (Petronius, Apuleius a Dionýsos). Jsou to lidé bez minulosti, protože – jak Rushdie vypráví – pouze Amerika umožňuje, aby lidé mohli znovu začít bez jejího stínu. Hledají pro sebe nové realizace, vybíjejí se v kosmopolitních sklonech (autismu, narcismu či hermafroditismu). Později však zjistíme, že jejich identita má spíše podobu jako z *Pohádek tisíce a jedné noci*.

Příběh, jenž má své kořeny v indické Bombaji, se přenáší do New Yorku, kde Nero Golden a jeho synové na Manhattanu budí, první po nástupu Baracka Obamy, každý zvlášť i dohromady jako rodina (zatím bez ženy), velké zaujetí. Žena se ovšem brzy objeví a jmenuje se Vasilisa (ale v myslí možná i baba Jaga) – je ruského původu a v domě vymete kdeco. To jednoho pobaví, ale neohromí. Rushdie tu víc než jindy především předvádí tak trochu prázdnou dunící erudici.

Zpráva o zkáze velkých (amerických) nadání

Tím, kdo příběh vypráví a je zaujat Zlatým domem nejvíce, je mladý americko-belgický filmář René. Je to hlas vypravěče, ale postupem času i samotného Rushdieho, který knihou provází. Dozvíme se tu – znovu – mnoho o světové kinematografii a jejích postupech, ale také o literatuře. Kniha je však především zprávou o zkáze velkých nadání, jež zničil Joker. Takto předzvívaná postava nemilosrdného politika je jedním z převek Donalda Trumpa.

Svět se změnil a paralelně s touto změnou se odhaluje i zkáza a tajemství domu Golden. A úměrně tomu také roste moc Jokera. Literární postava Jokera, klíčová reference komiksového storyboardu, úhlavní nepřítel Batmana, který je známý z mnoha filmových zpracování (kdo by si nepamatoval Jacka Nicholsona v jednom z nich?), zničí dosavadní zaběhnutý pořádek tam kde uvnitř Zahrad, kde je skrytý Zlatý dům – podobně jako v dějinách onen bájný antický zlatý věk. Jinými slovy, je to nástup Trumpa, co zcela ruší dosavadní pořádky.

Rushdie popisuje, jak newyorská umělecká komunita přijala své bubliny, ale také ikony a avatary sociálních sítí, které však daleko úspěšněji použil ke svému boji právě Joker. A výsledek? Vyhrála silnější bublina? A co samotné literární dílo? Ptá se vůbec po nějakém smyslu? Není i ono jen nadutou bublinou významnosti samotného autora?

Zajetí v „bublinách“ je v Rushdieho románu v zásadě jenom jiným pojmenováním pro „identity“, staré i nové. Muzeum identity, jež Rushdie vyfabuloval jako satirické místo, kam chtějí všichni dorazit, je jen jedním z míst, kde se metaforicky odehrává celková proměna americké společnosti. Ztratila tím Amerika poslední nadání a svůj americký sen?

Vypravěče a dokumentární filmář René se pozvolna stává z pozorovatele aktérem a zapojuje se do děje. Přemýšlením z toho má však nafouknutou hlavu – Salman Rushdie totiž nejenže přecenil význam Manhattanu, když ho aplikoval na dění ve světě, ale místy vypráví příběhy, které jen vyplňují prázdné stránky. Nenabízejí žádné vzrušení, natož poučení.

Utonutí ve vlastní kulturní marnosti

O vzrušení tu však jde v poslední řadě. Výsledkem je tak neskutečné balábile, v němž sice nechybí odkazy a vtipné glosy na stav americké společnosti, avšak tato společnost, jež má konkrétní dopad na stav světa. Rushdie se utopil ve vyžilých, splasklých představách o své vlastní kulturní výjimečnosti.

Dílo, o němž kritici mluví jako o novém *Veletrhu marnosti*, je tak pouze marností bez konce, postrádá literární kvality předchozích děl autora. Snad to měl být nový román o tom, jaká je dnes Amerika a potažmo i stav celého světa. Salman Rushdie však nedokázal toto „kulturní řístění“ popsat. Může za to pouze snaha o zachycení reality prostědky fikce?

Pokud, jak v mottu připomněl spisovatel inspirován francouzským režisérem Françoisem Truffautem, v románu překonává život fikci, pak touto svou fikcí překonal Rushdie samotný život. Proč ne. Ale proč to říst? A proč něco takového vůbec psát?